

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep

0030 OSLO
Norge

Deres ref.:

Vår ref.

Dato:

Sak/dok.: 18/00252-89
Ark.: 008

16.01.2019

Høringsuttalelse - forslag til endringer i stedsnavnloven

1. Innledning

Vi viser til høringsbrev fra Kulturdepartementet av 18. oktober 2018 med forslag til endringer i lov av 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn.

Målet med lovrevisjonen er å gi kommunene større frihet i stedsnavnavgjørelser både når det gjelder valg av stedsnavn og vedtak om skrivemåten av dem. Videre er målet å følge opp de delene i NOU 2016:18 *Hjertespråket, Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk*, som omhandler vern og bruk av samiske stedsnavn.

Rent overordnet vil Kartverket bemerke at forslag om navnevalg og saker om fastsetting av skrivemåten av stedsnavn som kjent ofte påkaller lokalt engasjement. Det er i seg selv positivt med lokalt engasjement, men det bør være grunnlag for å vurdere om man videre fremover skal ha så strenge faglige kriterier at man ikke etter en mer skjønnsmessig helhetsvurdering også i visse tilfellevisse tilfelle kan la være å reise sak. Det bør fremkomme at vedtaksorganet, for eksempel etter en forhåndsklarering med relevant kommune, i enkelte tilfelle unntaksvis kan ta andre hensyn enn de tradisjonelt gjeldende.

Det gjelder for eksempel tilfelle der det allerede foreligger en innarbeidet skrivemåte lokalt, men hvor strengt faglige hensyn kan tilsi en endring eksempelvis bare ved endring av en bokstav i skrivemåten for navnet, for eksempel på grunn av rettskrivingsregler og/eller navnets meningsinnhold. Lokalt kan et slikt forslag synes unødvendig og bagatellmessig.

Kartverket ønsker å utføre sine oppgaver i henhold til lovgivers intensjoner og å utøve sin myndighet på en god måte. Etter Kartverkets mening bør man ha et regelverk som kan forvaltes slik at man unngår regelverksanvendelser som får mange til å stusse over hva offentlig forvaltning bruker sine hardt tiltrengte ressurser til. Det blir med andre ord også en form for prosessøkonomisk vurdering.

Siden dette er en overordnet betraktning, har vi ikke funnet grunn til å innarbeide dette i merknader til de enkelte forslag.

Departementet har sendt ut to alternative forslag på høring.

Alternativ 1 innebærer flere endringer og presiseringer som til sammen gir kommunene større innflytelse i stedsnavnsaker i sitt område. Alternativet inneholder også oppfølginger av forslag og analyser i utredningen *Hjertespråket*. I tillegg foreslås flere redaksjonelle endringer.

Alternativ 2 omfatter hele alternativ 1. I tillegg foreslås en endring i § 4 Reglar om skrivemåten som i praksis gjør at vedtakene om skrivemåte i Kartverket ikke automatisk blir førende for hvilken skrivemåte det er mulig for kommunene å vedta.

I tillegg har departementet bedt om høringsinstansenes syn på om det er behov for å lovfeste kommunenes og fylkeskommunenes kompetanse til å velge stedsnavn. Departementet ber også høringsinstansene særlig vurdere forslaget om at klager på manglende bruk og feilbruk av vedtatte stedsnavn skal gå til Fylkesmannen.

Vi vil i det følgende kommentere de foreslåtte endringene. Avslutningsvis vil vi kommentere lovutkastet sett opp mot de forslagene som fremgår i NOU 2016: 18 *Hjertespråket* med formål å styrke vernet av samiske stedsnavn.

2. Kartverkets kommentarer til de foreslåtte endringene – alternativ 1

§ 1. Formål og virkeområde

Departementet foreslår en endring i bestemmelsens andre ledd ved at det presiseres at loven også gjelder for «norske» stedsnavn. Hensikten med endringen er at det skal fremgå klart at loven skal sikre vernet av norske stedsnavn på lik linje med samiske og kvenske navn.

Kartverket har ingen innvendinger mot en slik presisering, men vi vil påpeke at den utelukkende reflekterer det som klart er gjeldende rett etter loven § 1 første ledd.

Vi vil for øvrig også bemerke at også norske stedsnavn er immaterielle kulturminner som har krav på vern på lik linje med samiske og kvenske navn. Dette følger også av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven, som Norge ratifiserte 2. juni 2006.

§ 2. Definisjonar

Departementet foreslår at «reinbeitedistrikt» tas inn i første ledd bokstav a som eksempel på definisjon av stedsnavn. Kartverket mener dette er en grei presisering.

§ 3. Namnevern

Departementet foreslår ingen endringer i selve bestemmelsen om navnevern, men foreslår å utvide grunnlaget for hva som skal regnes som «særlege grunnar» etter § 3 andre ledd med det formål at dette unntaket skal praktiseres mindre begrenset enn i dag.

De gjeldende bestemmelsene i § 3 kom inn i loven i forbindelse med lovrevisjonen i 2015, jf. Prop. 105 L (2014–2015). Det fremgår av nevnte prop. side 35 at «særlege grunnar» til å bytte ut et navn kan være at navnet er vanskelig å skille fra andre navn, og at dette kan skape fare for liv og helse. «Særlege grunnar» kan også foreligge når et stedsnavn er til vesentlig byrde for de som bor der. Det skal alltid foretas en konkret vurdering av om det foreligger «særlege grunnar».

Det fremgår av høringsnotatet at «denotasjonsendringer», det vil si at et navn overføres fra ett sted til et annet, skal regnes som særlige grunner. Dersom navnebyttet først og fremst kan beskrives som en gradvis endring over tid i den lokale navnebruken, kan et navn som opprinnelig har vært navn på et navneobjekt, byttes ut med et navn på et annet navneobjekt.

I sin saksbehandling skal stedsnavntjenesten etter forslaget til ny § 13 gi tilråding om navneskikk, og ut fra disse vurderingene skal tjenesten også ta stilling til navnebruken lokalt. Dersom det blir klaget på navnevernet etter § 3 andre ledd, må Klagenemnda for stedsnavnsaker vurdere om dette er en endring som har foregått over tid, eller om navnevedtaket etter stedsnavnloven i seg selv utgjør selve byttet av navn.

Overordnet handler bestemmelsen om å videreføre så mange navn som mulig på det stedet de har tilknytning til. Navnevernet etter stedsnavnloven skal likevel ikke være til hinder for nydanning av navn, jf. Prop. 105 L (2014–2015) side 35.

Departementet skriver under punkt 5.3 i høringsnotatet at det må være en gradvis endring over tid. Vi mener at endringen er hensiktsmessig og at dette er en god presisering. Vi vil likevel bemerke at dette skal veies mot viktigheten av å ivareta kulturminneverdien til et stedsnavn, jf. lovens formålsparagraf. Ved vurderingen er det derfor viktig at man er bevisst på at et nytt, moderne og velkjent navn ikke uten videre kan fortrenge et eldre verneverdig navn. Det er derfor viktig at departementet angir nærmere kriterier for hvilke denotasjonsendringer som det skal tas hensyn til.

§ 4. Reglar om skrivemåten

Første ledd

Første ledd er identisk med reglene i gjeldende § 4 første ledd. Det er gjort enkelte redaksjonelle endringer som etter Kartverkets vurdering gjør lovteksten enklere og klarere.

Andre ledd

Departementet har foreslått et nytt andre ledd i § 4. Ordlyden er som følger: *«Har skrivemåten vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp»*. Denne ordlyden er identisk med det som følger av gjeldende forskrift til stedsnavnloven av 23. mai 2017 § 1 første ledd tredje punktum. Tilsvarende formulering fremgikk også tidligere i merknader til stedsnavnloven § 4 i Ot.prp. nr. 42 (2004–2005).

Departementet anfører at for å gi kommunene større reell innvirkning på fastsetting av skrivemåte, er det riktig å løfte regelen fra forskrift til lov. Det er et signal om at regelen skal vurderes oftere enn før, men at bestemmelsen fremdeles er en unntaksregel. Imidlertid gir departementet klart uttrykk for at formålet med denne lovendringen også er at rettstilstanden på området skal endres. Departementet mener at formuleringene «lenge i bruk», «vel kjend» og «innarbeidd» har vært brukt gjennom hele lovens historie uten at begrepene har vært problematisert. Ved å løfte forskriftsbestemmelsen opp i lovs form oppfyller man også det som fremgår av Meld. St. 14 (2014–2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*, jf. Innst. S 333 (2014–2015) hvor det heter at *«Det må vurderes økt kommunalt selvstyre innenfor fastsetting av skrivemåte og navn innenfor adresse- og skiltprosjekt»*.

I høringen har departementet foreslått at det i forarbeidene skal gis føringer for bruk av unntaksregelen. Departementet anfører at i alle saker der det vurderes å bruke unntaksregelen, skal følgende momenter tas med i vurderingen: Uttalen, innarbeidet skrifttradisjon, meningsinnholdet og lokale synspunkter. Vedtaksorganet må vurdere, og legge vekt på, om skrivemåten vil endre den lokale uttalen av navnet. Formen som navnet har i den nedarvede lokale uttalen er utgangspunktet for normering, og har i seg selv verdi som kulturminne. Videre bør det dokumenteres at den ønskete skrivemåten har vært lenge i bruk og er godt kjent og innarbeidet. Det må vurderes om skrivemåten i seg selv i stor grad bidrar til å skjule meningsinnholdet. Dersom det på bakgrunn av den nedarvede uttalen er tvil om hva som er meningsinnholdet i navnet, er dette et moment for at den hevdvunne skrivemåten bør godtas.

Kartverket oppfatter det slik at hensikten med lovendringen er å gi kommunene større reell innvirkning på fastsetting av skrivemåte. Rent lovteknisk er det ryddig og oversiktlig at bestemmelsen fremgår av loven. Det kan også være hensiktsmessig å flytte bestemmelsen fra forskrift til lov dersom en slik lovendring fører til økt bevissthet om bestemmelsen og større klarhet i når unntaket kan komme til anvendelse. Materielt sett kan vi imidlertid ikke se at en slik flytting av en ellers uendret bestemmelse vil eller skal tilsi en praksisendring. En forutsetning for praksisendringer, dersom man ikke endrer bestemmelsens kriterier, vil i så fall være at det gis (klare) føringer for hvilke endringer som ønskes i forarbeidene og eventuelt i den etterfølgende forskriften. En skal være klar over at det i enkelte saker er ulike syn også lokalt på hva som er riktig skrivemåte, og at det i slike saker er hensiktsmessig at kriteriene for eventuelle unntak fra hovedregelen er klare.

Departementet anfører at kriteriene for at unntaksbestemmelsen skal komme til anvendelse har vært brukt gjennom hele lovens historie uten at de har vært problematisert. Kartverket mener at dette ikke er korrekt. Det foreligger ikke noe klart svar eller fasit på hva som ligger i vilkårene/kriteriene «lenge i bruk», «vel kjend» og «innarbeidd». Det er ikke vanskelig å argumentere for at en ønsket skrivemåte har vært «lenge i bruk», er «vel kjend» og at den er «innarbeidd» så lenge man ikke har noen nærmere føringer for hva som ligger i dette.

Kartverket har gjennomgått samtlige klagesaker til Klagenemnda for stedsnavnsaker fra 2015 og frem til i dag. I enkelte klagesaker fremgår det at klager har påberopt seg ett eller to av vilkårene som begrunnelse for sine påstander. Klagenemnda på sin side begrunner sine vedtak i samtlige tre vilkår, hvor de i tillegg vurderer saken opp mot formålsparagrafen. Vi mener at Klagenemndas praksis er riktig slik lovens kriterier er i dag.

Kartverket mener at det, i samsvar med Klagenemndas praksis, er en naturlig tolkning av bestemmelsen at samtlige av de tre vilkårene må være oppfylt for at unntaksbestemmelsen skal kunne anvendes. Vurderingene av vilkårene vil imidlertid kunne gli noe over i hverandre.

Den foreslåtte regelen er en klar skjønnsmessig regel, og vi skjønner at det kan være vanskelig å gi noen helt klare føringer for bruk av unntaksregelen. Departementet har i høringsnotatet punkt 6.3 angitt flere momenter som skal tas med i vurderingen, og som vil inntas i forarbeidene. Vi støtter departementets forslag til nærmere retningslinjer. Slik vi oppfatter disse retningslinjene, sier departementet at dersom den hevdvunne skrivemåten er i strid med viktige momenter i lovens formål, slik som for eksempel meningsinnholdet i navnet skal reglene ikke brukes.

Det bør imidlertid redegjøres noe mer for hva som er «lenge i bruk», «vel kjend» og «innarbeidd», og det bør fremgå klarere om den foreslåtte skrivemåten kan være strid med ett eller flere av kriteriene i lovens formålsbestemmelse. Vi mener det er hensiktsmessig å avklare hvordan de forskjellige momentene skal avveies mot hverandre. For eksempel hvis man har et stedsnavn der en skrivemåte er brukt i lang tid, men meningsinnholdet er helt borte (tilslørt). Hvordan skal man da vurdere vilkåret «lenge i bruk» når det skygger for meningsinnholdet?

Som eksempel på en vurdering av formålet med loven viser departementet til at det å tillate noen flere dialektale former vil være i tråd med formålet i § 1 om «å ta vare på stadnamn som språklege kulturminne». I et slikt tilfelle vil formålet med loven kunne tilsi bruk av unntaksbestemmelsen. Vi minner likevel om at skrivemåten blant annet også skal være «praktisk». Stedsnavn utgjør en viktig del av norsk infrastruktur, og standardisering og normering er viktig for at stedsnavn skal fungere godt etter formålet. En skrivemåte er ikke praktisk hvis den er vanskelig å huske, formidle eller bruke riktig av de som skal bruke den. Lovens ønske om praktiske navn vil derfor kunne tale imot bruk av unntaksbestemmelsen. Slike vurderinger vil være vanskelige og det vil være hensiktsmessig om departementet tilkjennevir sine vurderinger rundt dette på egnet måte.

I tillegg til de momentene departementet har vist til i punkt 6.3 mener vi at et svært viktig moment er at skrivemåten må ha vært i offentlig bruk som stedsnavn – ikke som slektsnavn. Vurderingen må gjelde for skrivemåten av navnet på navneobjektet i saken. Slektsnavn kan ikke være førende for skrivemåten av stedsnavn, og kan heller ikke brukes som et argument for at en skrivemåte har vært lenge i bruk, er vel kjent og innarbeidet for stedsnavnet.

Hvis unntaksregelen skal flyttes opp i loven, mener vi at enkelte eller samtlige av momentene departementet har foreslått, med de presiseringene vi har vist til her, bør fremkomme av forskriften. Momentene må ikke gjøre det vanskelige å bruke bestemmelsen, men skal kun gjøre det enklere å foreta riktige vurderinger. Vi mener at det er hensiktsmessig at slike klare momenter fremkommer i forskrift da dette er noe mer tilgjengelig for folk flest enn ved at det står i forarbeidene. Etter det vi kan se bygger vurderingene av om unntaksbestemmelsen kommer til anvendelse i stor grad på en avveining av lovens formål. Vi mener at derfor at det er naturlig at man også i forarbeidene sier noe om hvordan man tenker seg at avveiningene skal være.

Kartverket merker seg signalet fra departementet om at regelen skal vurderes oftere enn før, dvs. at det oftere enn tidligere skal gi unntak. Vi mener det vil være en naturlig konsekvens av eventuelle endrede vilkår i den aktuelle bestemmelsen eller kommende føringer i forarbeider, rundskriv etc.

§ 6. Igangsetjing av stadnamnsak

Overskriften på bestemmelsen bør endres til «Reising av stadnamnsak». Saken blir reist av de som har rett til det etter denne paragrafen, men det er vedtaksorganet som setter i gang saken ved å sende ut et høringsbrev. Denne tittelen bør derfor endres for å unngå forvirring rundt dette.

Denne bestemmelsen er identisk med gjeldende § 5 første ledd bortsett fra at «stadnamnkonsulentane» er byttet ut med «stadnamntenesta» i bokstav d. Dette er en konsekvens av at navnekonsulentene ikke lenger er omhandlet i loven.

Kartverket har ingen kommentarer til endringen i seg selv, men vil i denne forbindelse henvise til våre kommentarer til ny § 13 Stadnamntenesta.

§ 7. Avgjerder

Denne bestemmelsen er ny i sin form og er et resultat av redaksjonelle endringer i loven. Endringene er ikke ment å endre selve det materielle innholdet i loven, men er kun ment å gjøre loven enklere og klarere. Gjeldende § 5 andre til fjerde ledd videreføres i all hovedsak. Imidlertid foreslår departementet å lovfeste selve valget av navn. Det følger av bestemmelsens første og andre ledd at henholdsvis kommunen og fylkeskommunen «... fastset namn på og vedtek skrivemåten ...» Videre er det foreslått en bestemmelse om at Kartverket skal fastsette skrivemåten for reinbeitedistrikt. Ytterligere er det presisert at «Statlege organ vel namn på statlege anlegg som Kartverket gjer vedtak om skrivemåten av». Andre punktum i gjeldende § 5 tredje ledd er flyttet til § 7 femte ledd og heter: «Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor det same administrative området». Begrunnelsen for dette er at det bør komme klarere frem at det kan være aktuelt også for andre vedtaksorgan enn Kartverket å gjøre samlevedtak.

Kartverket mener det er en fordel og klargjøring av situasjonen at det i lovteksten blir gitt en hjemmel for at kommunen og fylkeskommunen både skal fastsette navnet og skrivemåten. De foreslåtte redaksjonelle endringene og tilføyelsene synes å være akseptable, da de ikke endrer det materielle innholdet i loven, men kun er ment å presisere nærmere hva den gjeldende rettstilstanden er. Stedsnavnloven gjelder fremdeles i hovedsak kun skrivemåten for stedsnavn

og regulerer i utgangspunktet ikke selve navnevalget. Imidlertid vil bestemmelsene i § 3 om navnevern sette begrensingen for de navnevalg som kommunen og fylkeskommunen kan gjøre.

§ 8. Kunngjering og høyring

Departementet foreslår å flytte saksbehandlingsreglene som gjelder kunngjøring og høyring i stedsnavnsaker fra gjeldende § 6 til ny § 8. Videre foreslår departementet at det tas inn en setning som klargjør at det er kommunen som er ansvarlig for selve kunngjøringen, uavhengig av hvem som reiser navnesaken. Dette er ikke ment som en materiell endring, men en lovfesting av gjeldende rett. Departementet foreslår også at Kartverket får en lovfestet uttalerett når kommunen eller fylkeskommunen skal vedta skrivemåten av et stedsnavn.

Kartverket mener at de foreslåtte endringene er klargjørende.

§ 9. Tilråding

I gjeldende § 6 første ledd syvende punktum er det en saksbehandlingsregel som sier at navnekonsulentene skal gi tilråding om skrivemåte før vedtaksorganet gjør sitt vedtak om skrivemåte. Praksis har vært at navnekonsulentene også har gitt råd og rettledning om navnevalg.

I ny § 9 foreslår departementet at rådgivingsfunksjonen som navnekonsulentene har før vedtak fattes, kommer kronologisk og tydelig frem. Forslaget går ut på at stedsnavntjenesten skal gi tilråding om både fastsetting av navn, navneskikk og skrivemåte før vedtak om skrivemåten blir fattet. Dette innebærer at stedsnavntjenesten får utvidede oppgaver i lovforslaget. Det er da viktig at de også gis økt kapasitet slik at det ikke blir store restanser hos stedsnavntjenesten.

Vedtaksorganet er forpliktet til å følge loven, og må som hovedregel følge tilrådingen fra stedsnavntjenesten. Når det gjelder navneskikk, er dette ikke regulert i gjeldende stedsnavnlov. Derfor vil en tilråding fra navnekonsulentene være å se på som en hjelp for vedtaksorganet til å gjøre vedtak i tråd med lovens formål. Når det gjelder tilråding om navnsetting, vil et råd fra navnekonsulentene sikre at navnevernet er godt opplyst før vedtaket fattes.

Kartverket mener at de foreslåtte reglene virker ryddige og oversiktlige. Det fremgår her klart hva stedsnavntjenesten skal gi tilråding om. Når det presiseres at stedsnavntjenesten skal gi tilråding om både fastsettelse av navn, navneskikk og skrivemåte, vil dette bidra til at formålet med stedsnavnloven blir oppfylt og sikret slik som i dag.

§ 11. Bruk av stadnamn

Bestemmelsen er identisk med gjeldende § 9. Imidlertid er det tilføyet et siste ledd i utkastet som lyder: «*Stadnamntenesta kan gi tilråding om bruk av stadnamn.*»

Det nye leddet gir stedsnavntjenesten anledning til å uttale seg om bruk av stedsnavn etter at vedtak om skrivemåten er endelig fattet. En tilsvarende bestemmelse fremgår også i utkastet § 13 andre ledd siste setning. Kartverket anser det som en styrke at stedsnavntjenestens kompetanse blir utvidet.

§ 12. Klage

Den foreslåtte bestemmelsen er i all hovedsak identisk med de gjeldende bestemmelsene i § 10. Imidlertid er det foretatt en presisering i utkastets første ledd sjette og syvende setning. Det er videre foretatt en redaksjonell endring og presisering vedrørende klage over feilbruk og manglende bruk av stedsnavn, hvor gjeldende første ledd sjette setning er flyttet til et eget

andre ledd i utkastet. Det er videre foretatt en nærmere presisering av hvem som er klageorganet.

Dagens ordning er at feilbruk eller manglende bruk av stedsnavn skal påklages til overordnet departement. Ifølge utkastet skal feilbruk og manglende bruk av stedsnavn etter lovens § 11 påklages til det organet som er nærmest overordnet det organet som klagen gjelder. Dette innebærer for eksempel at rett mottaker for klage på regionvegkontorene til Statens vegvesen vil være Vegdirektoratet.

Kartverket har ingen innvendinger mot dette.

Departementet ber høringsinstansene særlig vurdere forslaget om at klager på manglende bruk eller feilbruk når det gjelder kommunale eller fylkeskommunale organ skal gå til Fylkesmannen.

Etter lovutkastet har Fylkesmannen fått en klar hjemmel i stedsnavnloven som klageorgan i de tilfellene hvor kommunene og fylkeskommunene foretar feilbruk eller manglende bruk av stedsnavn. Loven inneholder ingen regler eller hjemler om rettsmidler overfor kommunene. Det må likevel legges til grunn at kommunene vil følge gjeldende lover og regler, og at de vil rette seg etter Fylkesmannens uttalelse hvis det blir avdekket mangelfull etterlevelse av loven.

Kartverket har ingen innvendinger mot at Fylkesmannen skal ta imot klager som gjelder feilbruk og manglende bruk når det gjelder kommuner eller fylkeskommunale organer. Dette forutsetter at Fylkesmannen internt må bygge opp tilstrekkelig faglig kompetanse innenfor stedsnavnlovens virkeområde, da Fylkesmannen per i dag ikke tidligere har behandlet denne type saker.

Stortinget vedtok 8. juni 2017 ny inndeling av regionalt folkevalgt nivå («regionreformen»), jf. Prop. 84 S (2016-2017) og Innst. 385 S (2016-2017). Vi vil i denne forbindelse bemerke at i behandlingen av regionreformen vedtok Stortinget blant annet «*Stortinget ber regjeringen sørge for at regional vegadministrasjon, som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene, overføres fra Statens vegvesen til regionalt folkevalgt nivå*» (vedtak 838/2017). Vi kan ikke se at departementet har drøftet hvilken betydning dette vil få når det gjelder saker fra regionvegkontorene til Statens vegvesen, og om dette vil medføre ytterligere oppgaver/klagesaker for Fylkesmannen. Vi er usikre på i hvilken grad det er vurdert hvorvidt Fylkesmannen vil få en enda mer omfattende rolle enn det som er foreslått.

§ 13. Stadnamntenesta

Denne bestemmelsen er ny og erstatter gjeldende § 11 «Stadnamnkonsulentar».

Departementet foreslår at Språkrådet bør ha det faglige ansvaret for forvaltning av stedsnavnloven, og at dette bør formaliseres ved den foreslåtte endringen av loven. Språkrådet vil, som statens rådgivende organ i språkspørsmål, få et utvidet mandat som følge av forslaget. Språkrådets samfunnsoppdrag er å styrke statusen og bruken av norsk språk og forvalte rettskrivingsnormene for bokmål og nynorsk. Språkrådet skal også bidra til revitalisering av kvensk. Å legge stedsnavntjenesten til Språkrådet vil styrke forvaltningen av stedsnavnloven. Sametinget vil fremdeles være stedsnavntjeneste for samiske stedsnavn.

Kartverket støtter forslaget. Det er behov for å samle og styrke fagmiljøet for forvaltning av stedsnavn. Det er videre behov for å knytte navnekonsulenttjenesten som fagstyrt organ tettere til et rådgivende forvaltningsorgan. Slik kan man være sikre på at like saker behandles likt, og at regelverkspraksisen utvikles i tråd med forvaltningens saksbehandlingsprinsipper ellers. Ytterligere er det et behov for å knytte navnekonsulentene til et miljø med et etablert informasjonsapparat, som kan legge til rette for kompetanseoverføring og opplæring. Ved å legge disse oppgavene til Språkrådet, får man også en ryddig organisering av denne delen av

stedsnavnarbeidet. På bakgrunn av forslaget vil også tjenesten måtte finansieres på en tilfredsstillende måte for å kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag. Det er også viktig at stedsnavntjenesten gis økt kapasitet ettersom lovforslaget innebærer utvidede arbeidsoppgaver.

Som en konsekvens av omorganiseringen av stedsnavntjenesten er det ikke lenger noen regional stedsnavntjeneste/regionale navnekonstulenter som er hjemlet i regelverket. Etter Kartverkets vurdering er det avgjørende for en best mulig behandling av fastsettelsen av skrivemåten for stedsnavn at dette bygger på lokal kunnskap. Selv om det ikke er hensiktsmessig å ta med i lovteksten, ønsker Kartverket å bemerke viktigheten av å opprettholde kontakten med de som har den lokale kunnskapen. Språkrådet bør ha ansatte med særlig kompetanse innen dialektene og normeringspraksis i hver av de ulike regionene, slik som i dag.

3. Kartverkets kommentarer til de foreslåtte endringene – alternativ 2

Departementet foreslår også et alternativ nr. 2. Dette skal omfatte alle endringene i alternativ 1 samt en endring i stedsnavnloven § 4 andre ledd som i større grad gir kommunene gjennomslag for sine ønsker om skrivemåten av stedsnavn. Departementet foreslår å flytte bestemmelsen til tredje ledd og omskrive bestemmelsen slik at den bare gjelder når Kartverket og fylkeskommunen gjør vedtak om skrivemåte. Som konsekvens av endringen gjelder regelen ikke for kommunale vedtak etter stedsnavnloven. Nåværende § 4 andre ledd omfatter betydningen og anvendelsen av den såkalte *primærfunksjonen* i forbindelse med skrivemåten av stedsnavn og avledede navn.

Forslag til ny § 4 tredje ledd lyder: «*Når statleg eller fylkeskommunalt organ fastset skrivemåten og det same namnet er brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal skrivemåten som er brukt for det namneobjektet namnet opphavleg vart brukt om, som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten for dei andre namneobjekta*».

Kartverket fraråder på det sterkeste alternativ 2.

Kommunene er etter dette forslaget ikke forpliktet av hovedregelen om å vedta skrivemåter i samsvar med skrivemåten til navnet på det opprinnelige navneobjektet, selv om god navneskikk tilsier at de likevel bør tilstrebe lik skrivemåte.

Den foreslåtte endringen i § 4 tredje ledd representerer ytterligere et tiltak for å gi kommunene større frihet når det gjelder skrivemåten av navn. I henhold til gjeldende § 5 tredje ledd har Kartverket kompetanse til å vedta skrivemåten av gårdsnavn, bruksnavn, seternavn, naturnavn og navn på statlige anlegg. Gårdsnavn, bruksnavn, seternavn og naturnavn kan alle være eksempler på navn på primære navnedanninger.

Et vedtak som Kartverket har gjort om skrivemåte for et navn vil være retningsgivende for kommunens vedtak om et adressenavn der navnet inngår som ledd i en sammensetning. Slik systemet fungerer i dag, bidrar vedtaket i primærfunksjonen og regelen i gjeldende § 4 andre ledd til at navneverket blir enhetlig. Den foreslåtte endringen vil som sagt innebære at kommunene i forbindelse med vedtak om skrivemåten ikke er bundet av det som følger av vedtatt primærfunksjon. Dette vil ha som konsekvens at navneverket ikke vil bli enhetlig. Det vil således fremstå som uoversiktlig og upraktisk om skrivemåten på forskjellige navneobjekter på det samme stedet skrives forskjellig, for eksempel at en grend og en gård med samme navn skrives ulikt på ett og samme kart.

Dette kan i tillegg skape betydelige problemer for utrykningskjøretøy, beredskap o.l.

Kartverket er videre av den oppfatning at alternativ 2 undergraver lovens formålsparagraf om å ta vare på stedsnavn som språklige kulturminner ved at kommunen i sin fastsettelse av skrivemåten ikke er bundet av primærfunksjonen.

Kartverket bemerker også at det i høringsnotatet på side 37 fremgår at «*Forslaget vil også innebære noe mindre arbeidsoppgaver for Kartverket, som ikke lenger skal reise klagesak i de tilfellene kommuner vedtar en skrivemåte som ikke er avledet av primærfunksjonen*». (Vår understreking). Vi mener at denne formuleringen er uheldig. Dersom en kommunene vedtar en skrivemåte som ikke er avledet av primærfunksjonen, kan fremdeles Kartverket reise klagesak. God navneskikk tilsier at kommunene bør tilstrebe lik skrivemåte. Hvis forslaget blir vedtatt er det viktig å presisere at Kartverket kan klage dersom skrivemåten for stedsnavn ikke er lovlig.

4. Oppfølging av NOU 2016: 18 Hjertespråket

Departementet understreker at det andre hovedformålet med endringsutkastet til loven er å følge opp de delene i NOU 2016: 18 *Hjertespråket, Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk*, som omhandler vern og bruk av samiske stedsnavn.

Kartverket kan ikke se at departementet med det foreliggende utkastet har klart å oppfylle dette hovedformålet. Den refererte NOU-en inneholder en rekke forslag til tiltak for å styrke det samiske språket, se side 246. Ingen av disse anbefalingene har blitt tatt til følge eller er kommentert ut. Det eneste departementet foreslår i denne sammenhengen, er at skrivemåte av navn på reinbeitedistrikt blir behandlet etter reglene i stedsnavnloven. Dette innebærer at departementet foreslår at begrepet *reinbeitedistrikt* skal inngå i lovens § 2 første ledd bokstav a vedrørende definisjonen av stedsnavn. Videre foreslås det at Kartverket er vedtaksorgan for skrivemåten av reinbeitedistrikter. I NOU 2016: 18 side 245 foreslås det at det er Sametinget som skal fastsette skrivemåten. Det er distriktene selv som bestemmer hvilket navn som skal brukes.

Departementet anfører også, uten å begrunne dette nærmere, at den nye organisasjonsformen for stedsnavntjenesten vil revitalisere kvensk språk. Vi kan ikke se at dette medfører riktighet.

I NOU 2016: 18 blir det bl.a. foreslått endring av gjeldende lov § 5 første ledd første punktum hvor Kartverket skal vedta skrivemåten av samiske navn på tettsteder og grender i tillegg til gårdsnavn, bruksnavn, seternavn, naturnavn mv., se side 264 og 276. I tillegg foreslås det endring i stedsnavnforskriften § 7 tredje ledd vedrørende rekkefølgen av flerspråklige navn. Vi kan ikke se at departementet har tatt hensyn til eller diskutert noen av disse forslagene.

Kartverket mener at det er viktig å ta hensyn til delene i NOU 2016: 18 som omhandler vern og bruk av samiske stedsnavn ved et senere forskriftsarbeid, ettersom de i liten grad er fulgt opp her.

5. Forslag til revitalisering av samiske og kvenske bruksnavn

Kartverket mener at det er viktig å få på plass regler for flerspråklige bruksnavn i områder samisk og kvensk er brukt. Ved å innføre klare regler på dette området vil man ha en mulighet for å kunne revitalisere samiske og kvenske bruksnavn.

For ordens skyld vil Kartverket få påpeke at dette forholdet tidligere er omtalt av departementet. I «Rettleiing til forskrift om skrivemåten m.m. av stadnamn», som ble utgitt i forbindelse med ikrafttredelsen av nye forskrifter 1. juli 2007, heter det på side 9 andre ledd i kommentarene til gjeldende lov § 8 om «Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn»:

«Eigar eller festar kan gi eigedom med norsk namn i samisk eller kvensk busetjingsområde samisk eller kvensk namn i tillegg til eller i staden for det norske namnet. Bruksnamna skal brukast av det offentlege i samsvar med reglane om fleirspråkleg namnebruk».

Kartverket anmoder departementet å vurdere å ta inn i lovutkastets § 5 som nytt fjerde ledd følgende:

«Eigar eller festar kan gi eigedom med norsk namn i samisk eller kvensk busetjingsområde samisk eller kvensk namn i tillegg til eller i staden for det norske namnet. Bruksnamna skal brukast av det offentlege i samsvar med reglane om fleirspråkleg namnebruk».

6. Kommunenes rett til å velge stedsnavn

Departementet har foreslått en ny § 7 Avgjerder, hvor det i første ledd fremgår at kommunen *«fastset namn på og vedtek skrivemåten av offisiell adresse av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anledd o.l.»* Det fremgår av samme bestemmelse andre ledd at fylkeskommunen *«fastset namn på og vedtek skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.»*

På side 11 i høringsnotatet anmoder departementet høringsinstansene om å fremkomme med sitt syn på *«...om det er behov for å lovfeste kommunenes og fylkeskommunenes kompetanse til å velge stedsnavn og om de foreslåtte formuleringene i lovutkastet innskrenker kommunens kompetanse på en utilsiktet måte».*

Kartverket kan ikke se at departementets anførsler innebærer noen realitetsendringer. Stedsnavnloven gjelder i hovedsak kun fastsettelse av korrekt skrivemåte for stedsnavn og gjelder i utgangspunktet ikke navnevalg. Fastsetting av adressenavn er hjemlet i annen lovgivning. Fastsetting av navn på tettsteder, grender, bydelar, bustadfelt og lignende er derimot ikke direkte hjemlet i lovgivning, men rettspraksis/sedvane har vært at kommunene fastsetter disse navnene. Likevel har det ofte kommet spørsmål om kommunenes kompetanse på dette området. Kartverket mener derfor at presiseringen i lovutkastet er klargjørende. Vi kan ikke se at de foreslåtte formuleringene innskrenker kommunenes kompetanse på en utilsiktet måte, men konstaterer at bestemmelsene i § 3 om navnevern vil sette begrensninger for de navnevalg som kommunene eller fylkeskommunene eventuelt vil kunne gjøre.

7. Kommentarer til lovteksten

I lovteksten brukes begrepene «Statens kartverket» og «Kartverket» om hverandre. «Statens kartverk» bør i lovtekst skrives konsekvent som «Statens kartverk». Det bør rettes opp i §§ 7 og 8.

§ 7. Avgjerder

I første ledd må formuleringen *«Kommunen fastset namn på og vedtek skrivemåten av offisiell adresse av namn på ...»* endres til *«Kommunen fastset namn på og vedtek skrivemåten av offisiell adresse og namn på ...»*.

I tredje ledd heter det at Statens kartverk vedtar skrivemåten for reinbeitedistrikt. Det bør legges til «navn på» reinbeitedistrikt. De øvrige stedene som Statens kartverk vedtar skrivemåten på er opplistet som «...navn» eller «navn på ...».

I tredje ledd andre punktum fremgår det at statlige organ «vel navn» på statlige anlegg. I bestemmelsens første og andre ledd fremgår det at kommunen og fylkeskommunen «fastset». Vi mener at det bør være samme begrep i tredje ledd, slik at statlige organ «fastset» navn på offentlige anlegg.

§ 8. Kunngjering og høyring

Det er en feil henvisning i andre ledd. Riktig henvisning skal være § 5 tredje ledd.

§ 9. Tilrådning

«Stadnamntjenesta» må rettes til «stadnamntenesta».

§ 10. Gjenopning

Det er henvist feil til § 5 bokstav a til d. Riktig henvisning skal være § 6 a til d.

Med vennlig hilsen

Anne Cathrine Frøstrup
kartverkssjef

Trine Marie Gasmann
juridisk rådgiver

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.